

Egen formulering, plagiat eller kopia. Hur höjer vi ribban för vad studenten anser vara fusk?

Mattias Alveteg, Charlotte Malmgren och Eva Leire

Abstract—Fusk och plagiat är något av en ödesfråga för den högre utbildningen. Om studenter klarar sig igenom kurser på grund av fusk hotas allmänhetens och arbetsgivarnas förtroende för den högre utbildningen. Tyvärr råder det idag en avsevärd oenighet om var gränsen för fusk går. Vi anser det därför vara hög tid att vi som lärare tar vårt ansvar och diskuterar dessa frågor ingående samt ger tips till varandra om hur fusk kan undvikas och upptäckas.

I. INTRODUKTION

SKRIFTLIGA rapporter är en del av examinationen i många kurser på LTH. När detta fungerar väl uppnås inte bara en kontroll av studentens uppnådda sakkunskap i ämnet utan också en för den blivande ingenjören viktig träning i skriftlig kommunikation.

Användandet av skriftliga rapporter som del av examination bygger dock på två antaganden: 1) Att det verkligen är studenten som har författat rapporten. 2) Att studenten verkligen förstår det som står i rapporten.

Vad gäller den första punkten så är det ingen nyhet att vissa studenter ibland skriver av andras texter. De senaste årens tekniska utveckling har dock drastiskt ökat möjligheterna att hitta texter och gjort det enklare att kopiera dessa. Samtidigt har möjligheterna till kontroll av originalitet ökat, genom allt från tidsödande manuella sökningar via databaser och internet till mer eller mindre automatiska program.

Enligt högskoleförordningen 10 kap 9 § är vi som lärare skyldiga att anmäla varje grundad misstanke om att en student försöker vilseleda oss, t ex genom fusk. Att plagiat är fusk och att en plagierad rapport inte ska godkännas är det lätt att få stöd för bland lärare såväl som studenter. Var gränsen går för vad som räknas som plagiat är dock en svårare fråga. För att uppsåt ska kunna bevisas vid en ev. anmälan till disciplinnämnden måste det därför tydligt framgå, t ex av kursprogrammet, vad som är tillåtet och inte tillåtet i en kurs.

Än viktigare än att studenterna bör informeras om var gränsen går för vad som räknas som fusk/plagiat är kanske att poängtera att det är studentens uppgift att se till att

Manuskript inkommet 16 April, 2004

Mattias Alveteg har sin huvudanställning vid institutionen för Kemiteknik, men har under läsåret 03/04 arbetat som lärare vid avdelningen för Miljö- och energisystem inom institutionen för Teknik och Samhälle (e-mail: Mattias.Alveteg@chemeng.lth.se)

Charlotte Malmgren, är studierektor och lärare vid avdelningen för Miljö- och energisystem (e-mail: Charlotte.Malmgren@miljo.lth.se).

Eva Leire är lärare vid avdelningen för Miljö- och energisystem och prefekt vid institutionen för Teknik och Samhälle (e-mail: Eva.Leire@miljo.lth.se)

läraren förstår att studenten förstår. Detta är ett betydligt hårdare krav än att en rapport inte får vara ett plagiat.

Syftet med detta paper är 1) att diskutera var gränsen går för vad som är plagiat och 2) att diskutera vad som kan göras för höja ribban för vad studenten själv anser vara en inlämningsbar text.

II. VAR GÅR GRÄNSEN FÖR PLAGIAT

Innan vi förtydligade instruktionerna till studenterna vad gäller fusk och plagiat fick vi in många rapporter av oroväckande låg kvalitet: Vi har t ex fått in

- Flera rapporter där studenten visserligen hänvisat till nätversionen Nationalencyklopedien, men där hela avsnittet i studentens rapport om polymerisation ordagrant kopierats från nätet utan att ens rätt typsnitt varit installerat (vilket lett till att vissa delar blivit oläsliga)
- En rapport som väsentligen var en ordagrann översättning av en namngiven internetkälla (nobel.se) utan citatmarkering
- Ett par rapporter där varje stycke, utom ett kort avslutande stycke, varit en ordagrann avskrift av studentens källor.(utan citatmarkering)

Exemplen ovan är enligt vår mening tydliga exempel på plagiat och som vi därmed enligt högskoleförordningen varit tvungna att rapportera om vi tydligt hade förklarat vår syn på fusk och plagiat i kursprogrammet. I vårt rapporträttande har vi dock stött på många gränsdragningsproblem där det visserligen är uppenbart att rapporten inte kan godkännas men där det kan ifrågasättas om det alltid finns *den grundade misstanken om att studenten försöker vilseleda* som det talas om i högskoleförordningens 10 kap.:

- Ordagrann avskrift av flera stycken utan citatmarkering
- Ordagrann avskrift av ett stycke utan citatmarkering
- Ordagrann avskrift av flera meningar utan citatmarkering
- Ordagrann avskrift av en mening utan citatmarkering
- Avskrift av flera stycken, men där enstaka ord bytts ut mot synonymmer
- Avskrift av flera stycken, men där ordföljden ändrats i enstaka meningar
- Avskrift av flera stycken, men där ordföljden ändrats i alla meningar

- Avskrift av flera stycken, men där ordföljden ändrats i alla meningar och vissa meningar i ursprungstexten strukits.

Enligt vår mening är det en förmildrande omständighet om studenten skrivit ut källhänvisning i exemplen ovan, men inget som garanterar att texten inte ska bedömas vara plagiat. En annan förmildrande omständighet är om en student gör sig skyldig till ett mindre allvarligt plagiat en gång. Om studenten däremot framhärdat menar vi däremot att det kan finnas skäl att anmäla och åberopa s.k. likgiltighetsuppsåt.

III. MÖJLIGA ÅTGÄRDER

Det finns en lång rad åtgärder att ta till för att minska risken för fusk och plagiat.

A. Noggrann information

Att som lärare tala om fusk i början av en kurs kan kännas jobbigt och tråkigt. Vi har dock upplevt att den vetenskapliga mognaden är låg bland studenter i 2:a årskursen. När en student konfronteras med en lärares uppfattning om att det inlämnade arbetet är plagierat kan det därför finnas ett uns av sanning i reaktioner såsom "Men så har vi alltid gjort" eller "Jag har inte fuskat. Jag har bara missuppfattat nivån på rapporten". Åtminstone i de lägre årskurserna menar vi därför att det är av yttersta vikt att ta upp fusk och plagiat i såväl kursmaterial som på schemalagd tid.

Vi har funnit det lämpligt att ge studenterna olika exempel som de först själva får bedöma om de är plagiat eller inte, varpå vi sedan ger vår bedömning. Vi ser det som viktigt att informera studenterna om att vi som lärare är skyldiga att anmäla flagranta fuskförsök men att vi vid granskning av deras första inlämning hellre inleder en diskussion om vi anser det vara ett mindre allvarligt plagiat.

B. Hårt styrda individuella uppgifter

Genom att ge varje student en ny uppgift minskar risken att denne kopierar från en tidigare student eller en kursare. Detta kräver dock en avsevärd arbetsinsats från lärarsidan. Det kan också ifrågasättas om det är pedagogiskt lämpligt att inte ge studenten någon möjlighet att påverka uppgiftens utformning.

C. Digital inlämning

Genom att begära in arbeten i digital format kan läraren lätt genomföra sökningar i samtliga inlämnade texter. För att minska arbetsbördan för läraren har vi begärt in rapporterna skriftligt för manuell rättning och digitalt för sökningar med hjälp av textredigeringsprogrammet BBedit.

D. Kamratgranskning

Genom att studenterna granskar varandras arbeten innan de lämnas in för rättning ökar kvaliteten på många inlämnade rapporter. Detta t ex genom att en del studenter ogärna visar en kamrat ett dåligt arbete och att studentens övar sin förmåga att kritiskt granska en text.

E. Snäv sidbegränsning

Genom att tvinga studenterna att lämna in korta koncisa texter blir det svårare för studenten att plagiera texter. För att få plats inom det givna sidantalet blir studenten helt enkelt tvungen att kraftigt omarbeta materialet och därmed minskar risken för plagiat väsentligt.

IV. ETT PRAKTISKT EXEMPEL

Under höstterminen 2003 genomförde vi en delkurs med närmare 100 studenter där skriftliga rapporter ingick i examinationen. I kursprogrammet nämnde vi inte fusk och plagiat och berörde endast översiktligt ämnet på en föreläsning. När rapporterna sedan strömmade in bedömde vi att åtminstone 10% kunde anses vara plagiat. Då vi inte tydligt informerat från början gick vi inte vidare med anmälan utan försökte informera oss ur problemen. Detta blev inte helt lyckat utan ledde till en dålig stämning i kursen. Dessutom förvärrades stämningen av att rapporträttningen försenades avsevärt när vi kände oss tvungna att leta efter plagiat i inlämnade arbeten.

Under vårterminen 2004 genomförde vi en snarlik kurs med drygt 100 studenter där vi tydligt informerade om vad vi ansåg vara fusk och att vi kan komma att anmäla det vi bedömer vara fusk. Vi begärde också in digitala versioner av rapporterna och meddelade att även rapporter som först bedömts som godkända kan ändras till icke godkända om plagiat upptäcks i efterhand. I denna kurs kom bara någon enstaka rapport (av drygt 300 rapporter) in där man kunde ifrågasätta om vissa delar av texten var plagierade. Kursen fick också ett betydligt bättre resultat i CEQ-utvärderingen.

V. DISKUSSION OCH SLUTSATSER

Vid de diskussioner vi medverkat i inom V-programmet med lärare och studenter har även olika orsaker till fusk och plagiat förts fram. En av de viktigare orsakerna är att det råder en avsevärd oenighet framför bland studenter men även bland lärare om vad som ska betraktas som plagiat/fusk. En del studenter verkar dessutom lämna in plagierade rapporter i god tro: De hade inte för avsikt att fusk, men lämnade in ett plagiat på grund av att de inte tillägnat sig en studieteknik och vetenskaplighet av tillräckligt god klass.

Vad gäller studieteknik så har vi fått intrycket att alltför många studenter skriver sin text medan de läser sina källor. Vi anser att det borde vara självklart åtminstone för samtliga som tar examen vid LTH att rapportskrivande sker i minst tre steg: 1) inhämtande av fakta, lämpligen under upprättande av en databas alternativt lösbladssystem där huvuddragen i vad respektive källa framför nedtecknas 2) skrivande av en första version av rapporten baserat på den inhämtade kunskapen. Det är en fördel om detta steg genomförs utan sneglande på de egna anteckningarna. 3) avstämning mot anteckningar och justering av de ev. faktafel och felhänvisningar som kan ha smugit sig in i rapporten.

TACK

Vi vill framföra ett tack till UNV och dess ordförande för att de aktivt stöttar och medverkar i arbetet med att komma fram till en samsyn bland lärare och studenter om var gränsen går för vad som är fusk.